

การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ สำหรับนักเรียนทหารอากาศ: การทำงานเป็นทีม
ความเข้มแข็งทางจิตใจ การจัดการอารมณ์ และการคิดวิเคราะห์

The Development of a Psychological Characteristics Inventory for Students in
Educational Institutions under the Royal Thai Air Force: Teamwork, Mental
Toughness, Emotional Regulation and Critical Thinking (TMEC)

วิมลวรรณ ปัญญาว่อง^{1*}
Wimonwan Panyawong^{1*}

ชวิศา แข่งสมุทร²
Chavisa Khengsamut²

จามร วรรณคงดี³
Jamorn Wankongdee³

บทคัดย่อ

Received: June 29, 2025
Revised: August 7, 2025
Accepted: August 31, 2025

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ สำหรับนักเรียนในสังกัดกองทัพอากาศ ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทหารและบุคลากรทางทหาร โดยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ (need analysis) จากครูและนักเรียนจากโรงเรียนในสังกัดกองทัพอากาศ เกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจที่พึงประสงค์ของนักเรียนทหาร ได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือครอบคลุมคุณลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 4 มิติ และจำแนกเป็น 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การทำงานเป็นทีม (teamwork) ประกอบด้วย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ ความเป็นผู้นำ 2. ความเข้มแข็งทางจิตใจ (mental toughness) ประกอบด้วย ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ และ ความเสียสละ 3. ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) ประกอบด้วย การควบคุมตนเอง การจัดการอารมณ์ และความเข้าใจผู้อื่น 4. การคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ประกอบด้วย การตัดสินใจ และการคิดแก้ปัญหา จากนั้นพัฒนาข้อคำถาม ได้ข้อคำถามฉบับร่างที่ 1 จำนวน 232 ข้อ และทำการทดสอบความแม่นยำตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตวัยรุ่น 5 คน และวิเคราะห์ค่า IOC (index of item objective congruence) เพื่อคัดเลือกข้อคำถามสองครั้ง โดยเลือกข้อคำถามที่คะแนน IOC 0.5 ขึ้นไป จนกระทั่งได้ข้อคำถามฉบับทดลองใช้ หลังจากผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ค่า IOC เหลือข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ 170 ข้อ การวิจัยครั้งนี้ ได้แบบประเมินคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจที่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทหาร อย่างไรก็ตาม ยังเป็นการพัฒนาเครื่องมือขั้นต้น โดยมีแผนในการทดสอบความเชื่อมั่นและความตรงเชิงโครงสร้าง รวมถึงพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน (norm) เพื่อนำไปใช้สำหรับการคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและบุคลากรทางทหารต่อไป

คำสำคัญ: คุณลักษณะทางจิตใจ, นักเรียนทหาร, ทหารอากาศ, แบบประเมิน

¹ นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

Clinical Psychologist, senior professional level, Somdet Chaopraya Institute of Psychiatry

E-mail: w.panyawong@gmail.com

² หัวหน้าแผนกทดสอบวิภาวดี ศูนย์ทดสอบบุคคล กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

Chief of Affective Domain Testing Section, Personnel Testing Center, Directorate of Education and Training, Royal Thai Air Force

E-mail: chavisa_k@rtaf.mi.th

³ รักษาการนายทหารทดสอบ แผนกทดสอบวิภาวดี ศูนย์ทดสอบบุคคล กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

Acting Test Officer, Affective Domain Testing Section, Personnel Testing Center, Directorate of Education and Training, Royal Thai Air Force

E-mail: jamorn_wan@rtaf.mi.th

* Corresponding author

Abstract

This study aims to develop the psychological characteristics inventory for students in educational institutions under the Royal Thai Air Force. The tool was designed to encompass desirable attributes for both military students and personnel. The development process involved a comprehensive review of relevant literature and research, as well as a need analysis based on surveys and interviews with teachers and students from the educational institutions under the Royal Thai Air Force regarding the psychological characteristics of military students. Findings from the analysis guided the conceptual framework, which consists of four key psychological dimensions and ten subcomponents: (1) Teamwork, including collaboration and leadership; (2) Mental Toughness, comprising courage, integrity, and selflessness; (3) Emotional Intelligence, including self-control, emotional regulation, and empathy; and (4) Critical Thinking, consisting of decision-making and problem-solving. An initial item pool of 232 questions was developed, and content validity was validated by five experts in adolescent mental health. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was calculated in two rounds to refine the items, retaining only those with IOC scores of 0.5 or above. The final pilot version of the instrument consisted of 170 validated items. The resulting assessment tool provides a comprehensive measure of the psychological attributes aligned with the expected qualities of military students. However, it remains a preliminary development tool, with plans to further test its reliability and construct validity. Future research will focus on developing normative data to support the practical application of the tool in student selection and personnel development within military contexts.

Keywords: Psychological Characteristics, Military Students, Air Force, Inventory

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่กำลังศึกษาและฝึกปฏิบัติทางทหาร เพื่อเติบโตไปเป็นบุคลากรทางทหารที่สำคัญของกองทัพและประเทศชาติ ไม่เพียงแต่การศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ที่จำเป็นและการฝึกสมรรถภาพทางร่างกายเท่านั้น แต่การพัฒนาศักยภาพทางอารมณ์จิตใจที่เหมาะสมกับการเป็นทหารก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (Collins, 1987) เนื่องจากการเรียนและฝึกนักเรียนทหารเป็นการฝึกในที่ใช้ความแข็งแกร่งทั้งทางกายและจิตใจ และไม่ใช่ทุกคนที่ผ่านไปได้และประสบความสำเร็จได้ อาชีพทางทหารต้องการบุคคลที่สามารถเผชิญความเครียดและสภาพแวดล้อมที่ยากลำบาก ซึ่งอาจทำให้บุคคลที่ร่างกายแข็งแรง แต่สภาพจิตใจไม่พร้อม ไม่สามารถฝึกฝนได้สำเร็จ หรือไม่สามารถประสบความสำเร็จในการเป็นทหารได้ (Rawoot et al., 2017) โดยเฉพาะการเป็นทหารที่ประสบความสำเร็จในระดับผู้บังคับบัญชา หรือกลุ่มที่จะไปปฏิบัติภารกิจที่มีความเครียดกดดันสูง แบกรับความเสี่ยงและรับผิดชอบสูง เช่น นักบิน หน่วยรบพิเศษต่าง ๆ (King et al, 2011; Van Dyk & Ditsela, 2013)

โรงเรียนภายใต้สังกัดกองทัพที่มีภารกิจในการฝึกบุคลากรทางทหาร จึงควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าเรียนในสังกัดกองทัพ โดยควรคำนึงถึงการประเมินคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจและบุคลิกภาพด้วย นอกเหนือจากการวัดความรู้ สติปัญญา และทักษะทางร่างกาย (Donyavi et al., 2014) เนื่องจากคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ส่งผลต่อสุขภาพจิต การจัดการอารมณ์จิตใจ การปรับตัว และส่งผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่องค์กรทางการทหารในหลายประเทศจึงให้ความสำคัญในการใช้แบบประเมินด้านบุคลิกภาพและลักษณะทางอารมณ์จิตใจ เพื่อคัดกรองลักษณะทางจิตใจและบุคลิกภาพที่เหมาะสม และดูแลป้องกันความเสี่ยงปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นตั้งแต่ในโรงเรียนฝึกทหาร (King, 2014)

จากงานวิจัยที่ศึกษาความต้องการและความคาดหวังต่อคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจของทหารและนักเรียนทหาร ซึ่งมาจากมุมมองของหน่วยงาน องค์กร ผู้บังคับบัญชา ครูฝึก และเพื่อนร่วมงานทหารด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางทหาร มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะที่กองทัพต้องการจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูฝึก กับลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนเตรียมทหารที่กำลังศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งพบว่ามีช่องว่างระหว่างบุคลิกภาพของนักเรียนที่มีอยู่กับความคาดหวังขององค์กร (Donyavi et al., 2014) ขณะเดียวกัน มีการศึกษาที่พบว่า นักเรียนทหารอาจมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะบุคลิกภาพบางประการในขณะที่กำลังศึกษาและฝึกวิชาทหาร การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การฝึกทหารอาจมีอิทธิพลหล่อหลอมให้นักเรียนมีลักษณะบุคลิกภาพที่พึงประสงค์บางอย่าง เช่น ความเข้มแข็งทางจิตใจ ความสามารถในการจัดการความเครียด ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในปรับตัวให้เหมาะสมกับการเป็นบุคลากรทางทหารในอนาคต (Maleki et al., 2012; U.S. Marine Corps, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินลักษณะทางอารมณ์จิตใจและบุคลิกภาพในกลุ่มทหารและนักเรียนในสังกัดทหาร (Chaparro et al., 2020) พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบประเมินลักษณะบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากทฤษฎีบุคลิกภาพ Five-factor model (FFM) หรือเป็นที่รู้จักว่า Big Five model (McCrae & Costa, 1997) นอกเหนือจากนี้ มีกลุ่มที่ใช้แบบประเมินที่พัฒนามาจากทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck ได้แก่แบบประเมิน The Eysenck Personality Questionnaire (Barrett et al., 1998) และกลุ่มที่สนใจศึกษาคุณลักษณะเชิงบวกหรือจุดแข็ง (Character Strengths) ตามแนวคิดทฤษฎี Positive Psychology (Peterson & Seligman, 2004) อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพในนักเรียนการบินของกองทัพสหรัฐอเมริกาที่พบว่า การใช้แบบประเมินในกลุ่มนักเรียนทหารอากาศมีข้อจำกัดในการใช้เทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของประชาชนทั่วไป เนื่องจากคะแนนของกลุ่มนักเรียนทหารมักสูงกว่าเกณฑ์ปกติมากเมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรทั่วไป จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นความผิดปกติที่อาจมีอยู่ได้ จึงมีความจำเป็นทำการเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะของกลุ่มนักเรียนการบินหรือการพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะเฉพาะตามความต้องการของหน่วยงาน (King et al, 2011)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ยังไม่มีแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตใจที่พัฒนาขึ้นเฉพาะสำหรับกลุ่มนักเรียนทหารตามความต้องการของหน่วยงานทางทหารไทย การศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ทดสอบบุคคล กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ ทำการพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาในสังกัดกองทัพอากาศ โดยพัฒนาจากการรวบรวมวรรณกรรมทฤษฎีบุคลิกภาพ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางจิตใจในกลุ่มวัยรุ่น นักเรียนทหาร และบุคลากรทางทหาร ทั้งงานวิจัยในและต่างประเทศ ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรผู้ฝึกอบรมนักเรียนทหารสังกัดกองทัพอากาศ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในการคัดกรองและคัดเลือกนักเรียนทหารที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานและหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะได้รับ และสอดคล้องกับบริบทไทย รวมถึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการส่งเสริมพัฒนาและดูแลด้านสุขภาพจิตของนักเรียนทหารในระยะยาวอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาในสังกัดกองทัพอากาศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

กระบวนการพัฒนาข้อคำถามของแบบประเมินคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจของนักเรียนทหารอากาศ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทหารและบุคลากรทางทหาร และทำการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ (need analysis) โดยศูนย์ทดสอบบุคคล กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ ได้ขอความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและนักเรียนจากโรงเรียนในสังกัดกองทัพอากาศ จากนั้นรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ จนกระทั่งได้กรอบแนวคิดของเครื่องมือ จากนั้นรวบรวมข้อคำถามที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดให้ครบทุกองค์ประกอบจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินและคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นและบุคลากรทางทหาร จนกระทั่งได้ร่างข้อคำถาม นำไปสู่การวิเคราะห์

คุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต และจิตเวชวัยรุ่น 5 คน ประกอบด้วย จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น นักจิตวิทยาคลินิกที่มีประสบการณ์การทำงานกับวัยรุ่น และนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชที่ทำงานด้านวัยรุ่น ครอบครัว และโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องของเนื้อหาของกรอบแนวคิด นิยามองค์ประกอบ และข้อคำถาม โดยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด นิยามองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย รวมถึงภาษาที่ใช้ที่เหมาะสมกับวัยรุ่นกลุ่มเป้าหมาย การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ด้วยการวิเคราะห์ค่า IOC (index of item objective congruence) หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม ตามค่าคะแนน IOC โดยมีการให้คะแนน +1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถาม วัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และให้คะแนน -1 หมายถึง ข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำผลคะแนน ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่า IOC รายข้อคำถาม โดยตัดข้อคำถามที่ได้คะแนน IOC ต่ำกว่า 0.5 ส่วนข้อคำถาม ที่ได้ IOC 0.5 ขึ้นไป นำมาพิจารณาต่อเพื่อเลือกใช้ หรือปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จนกระทั่ง ได้ข้อคำถามฉบับปรับปรุง ซึ่งปรับตามคะแนน IOC และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้น ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ความแม่นยำของข้อคำถาม และให้คะแนน IOC ตามกระบวนการเดิมอีกครั้ง จึงคัดเลือกข้อคำถามตามเกณฑ์คะแนน IOC 0.5 ขึ้นไป เพื่อให้ได้ข้อคำถามฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

กรอบแนวคิดของการพัฒนาข้อคำถาม ครอบคลุมคุณลักษณะทางจิตใจ 4 มิติ จำแนกเป็นองค์ประกอบย่อย 10 ด้าน โดยในองค์ประกอบย่อยแต่ละด้าน แบ่งเป็นประเด็นคุณลักษณะย่อยเพื่อความครอบคลุมทุกมิติของแต่ละ องค์ประกอบย่อย ตามนิยามของแต่ละองค์ประกอบย่อย รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นิยามคำอธิบายองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจที่สำคัญ

องค์ประกอบ		นิยาม
มิติ	องค์ประกอบย่อย	
การทำงานเป็นทีม (Teamwork)		
	การทำงานร่วมกับผู้อื่น	การมีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม สามารถพูดแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น และทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มได้ดี
	ความเป็นผู้นำ	ความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำ และได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม สามารถประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม
ความเข้มแข็งทางจิตใจ (Mental Toughness)		
	ความกล้าหาญ	ความสามารถที่จะยืนหยัดที่จะฝ่าฟันอุปสรรค แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่เผชิญกับ ความกลัวและความยากลำบาก กล้าปกป้องตนเองและผู้อื่น
	ความซื่อสัตย์	ความซื่อสัตย์ จริงใจ ตรงไปตรงมา และยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งในการพูด และการกระทำ
	ความเสียสละ	การเสียสละความสุข เวลา และกำลังส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ
ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Regulation)		
	การควบคุมตนเอง	ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง อุดหนุน และมีวินัยในตนเอง เพื่อบรรลุตามเป้าหมาย หน้าที่ ความสำเร็จ
	การจัดการอารมณ์ตนเอง	ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ตนเอง เมื่อมีอารมณ์ทางลบ สามารถผ่อนคลายและแสดงออกทางอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม
	ความเข้าใจผู้อื่น	ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น สามารถสร้างและรักษา สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวเข้ากับคนที่หลากหลายได้ดี

องค์ประกอบ		นิยาม
มิติ	องค์ประกอบย่อย	
การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking)		
	การตัดสินใจ	ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสม รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง
	การคิดแก้ปัญหา	ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหาอย่างรอบคอบ คิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายและยืดหยุ่น รวมทั้งมีความเชื่อมั่นและได้รับการยอมรับในความสามารถด้านการแก้ปัญหา

จำนวนข้อคำถามที่พัฒนาขึ้นในรอบที่ 1 ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน มีทั้งหมด 232 ข้อ จากนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตและจิตเวช 5 คน ได้ประเมินแนบตรงของเนื้อหา และให้คะแนน IOC รายข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยตัดข้อคำถามที่ได้คะแนน IOC ต่ำกว่า 0.5 คะแนนออก ทั้งหมด 36 ข้อ เหลือข้อคำถามจำนวน 196 ข้อ พร้อมทั้งปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เช่น ภาษาที่ใช้ การปรับประโยคคำถามให้สั้น กระชับ และตรงประเด็น จำนวน 50 ข้อ จนกระทั่งได้แบบประเมิน ฉบับร่างที่ 2 จากนั้นส่งแบบประเมิน ฉบับร่างที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน IOC อีกครั้งโดยใช้เกณฑ์เดิม ตัดข้อคำถามที่ได้คะแนน IOC ต่ำกว่า 0.5 คะแนนออก ทั้งหมด 26 ข้อ เหลือข้อคำถาม 170 ข้อ พร้อมทั้งปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม จนกระทั่งได้ข้อคำถามฉบับสมบูรณ์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนข้อคำถาม จำแนกตามองค์ประกอบและประเด็นคุณลักษณะย่อย และตัวอย่างคำถาม

มิติ	องค์ประกอบย่อย	คุณลักษณะย่อย	จำนวนข้อคำถาม (ข้อ)		ตัวอย่างข้อคำถาม
			ร่างที่ 1	ฉบับสมบูรณ์	
1. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	1.1. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม	4	3	ฉันรับผิดชอบงานกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย
		การรับฟังผู้อื่น	5	4	ฉันรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น แม้ว่าฉันจะไม่เห็นด้วยก็ตาม
		การพูดสื่อสาร	9	5	ฉันสามารถพูดอธิบายได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย
		ความสัมพันธ์กับกลุ่ม	6	4	ฉันทำงานกับเพื่อนในกลุ่มได้ดี
	1.2. ความเป็นผู้นำ	ความเชื่อมั่นในตนเองในการเป็นผู้นำ	12	8	ฉันสามารถนำทีมหรือกลุ่มให้งานสำเร็จได้ดี
		การประสานความร่วมมือในกลุ่มเพื่อความสำเร็จ	12	10	ฉันพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม
รวม			48	34	
2. ความเข้มแข็งทางใจ (Mental Toughness)	2.1. ความกล้าหาญ	ความกล้าเผชิญอุปสรรค	8	5	เมื่อฉันเผชิญความลำบาก บางครั้งฉันรู้สึกเหมือนแพ้ตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่ม*
		ความกล้าหาญในการปกป้องตนเอง	10	5	ฉันกล้าปฏิเสธเพื่อนที่ชวนให้ทำผิดกฎของโรงเรียน
		ความกล้าหาญในการช่วยเหลือผู้อื่น	5	5	เมื่อเห็นคนถูกกลั่นแกล้งรังแก ฉันจะเข้าไปช่วยเขา
	2.2. ความซื่อสัตย์	การพูดความจริง	10	9	ฉันพูดโกหกได้ถ้ามันช่วยให้ฉันรอดจากปัญหา*
		การกระทำที่ซื่อสัตย์	8	6	เมื่อฉันซื้อของแล้วคนขายทอนเงินให้เกิน ฉันจะทักท้วงและคืนเงิน
	2.3. ความเสียสละ	การช่วยเหลือผู้อื่น	8	5	ฉันชอบช่วยเหลือผู้อื่นแม้ว่าจะไม่ได้อะไรตอบแทน
		ความรับผิดชอบต่อสังคม	15	9	คนเราต้องเสียสละความสุขส่วนตัวบ้าง เพื่อความสุขสงบของส่วนรวม
	รวม			64	44

มิติ	องค์ประกอบย่อย	คุณลักษณะย่อย	จำนวนข้อคำถาม (ข้อ)		ตัวอย่างข้อคำถาม
			ร่างที่ 1	ฉบับสมบูรณ์	
3. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Regulation)	3.1. การควบคุมตนเอง	ความอดทนพยายาม	14	13	ถ้าเริ่มทำอะไรแล้ว ฉันต้องทำจนเสร็จ
		วินัยในตนเอง	14	9	ฉันเป็นคนมีระเบียบวินัยในตัวเองสูง
	3.2. การจัดการอารมณ์ตนเอง	การรับรู้อารมณ์	7	6	ฉันสามารถบอกความรู้สึกของตัวเองได้ง่าย
		การควบคุมอารมณ์	8	7	ฉันตะโกนและโวยวายเวลาที่โมโห*
		การจัดการอารมณ์	9	6	เวลาอารมณ์ไม่ดี ฉันมีวิธีจัดการให้ตัวเองอารมณ์ดีขึ้น
	3.3. ความเข้าใจผู้อื่น	การรับรู้และเข้าใจผู้อื่น	10	5	ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไรโดยที่เขาไม่จำเป็นต้องพูด
		การมีความสัมพันธ์ที่ดี	11	10	โดยส่วนใหญ่ ฉันเข้ากับคนอื่นได้ดี
รวม		73	56		
4. การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking)	4.1. การตัดสินใจ	การวิเคราะห์ข้อมูล/ทางเลือก	9	8	ฉันพิจารณาทางเลือกทั้งหมดที่เป็นไปได้ก่อนจะตัดสินใจ
		ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ	11	7	เมื่อต้องตัดสินใจเรื่องสำคัญ ฉันมักจะต้องการให้คนอื่นมาช่วยคิดด้วย*
	4.2. การคิดแก้ปัญหา	การวิเคราะห์ปัญหา	7	7	ฉันหาข้อมูลเพื่อช่วยให้เข้าใจปัญหามากขึ้น
		การคิดหลายทางและยืดหยุ่น	7	6	เมื่อต้องแก้ปัญหา ฉันจะพยายามคิดหาทางออกทุกทางที่จะเป็นไปได้
		ความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหา	13	8	หลายคนบอกว่าฉันเป็นที่ปรึกษาที่ดี
	รวม		47	36	
รวมข้อคำถามทั้งหมด		232	170		

*ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ คิดคะแนนในทางตรงข้าม (reversed item)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจ สำหรับนักเรียนในสังกัดกองทัพอากาศ โดยทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนารอบแนวคิดของเครื่องมือที่สามารถประเมินคุณลักษณะทางอารมณ์จิตใจและบุคลิกภาพของกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุม ทั้งจากการศึกษาวิจัยลักษณะบุคลิกภาพของทหารและนักเรียนทหารในประเทศต่าง ๆ และข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่มาจากความคาดหวังและความต้องการขององค์กรทางทหาร ผู้บังคับบัญชา และครูฝึกทหารทั้งในและต่างประเทศ จนกระทั่งได้เครื่องมือประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ สำหรับนักเรียนทหารอากาศ: การทำงานเป็นทีม ความเข้มแข็งทางจิตใจ การจัดการอารมณ์ และการคิดวิเคราะห์ (Teamwork, Mental Toughness, Emotional Regulation and Critical Thinking: TMEC) โดยประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ 4 มิติ จำแนกเป็น 10 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. การทำงานเป็นทีม (teamwork) ประกอบด้วย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ ความเป็นผู้นำ 2. ความเข้มแข็งทางจิตใจ (mental toughness) ประกอบด้วย ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ และ ความเสียสละ 3. ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) ประกอบด้วย การควบคุมตนเอง การจัดการอารมณ์ และความเข้าใจผู้อื่น 4. การคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ประกอบด้วย การตัดสินใจ และการคิดแก้ปัญหา โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาเครื่องมือในขั้นต้น และมีการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตวัยรุ่น 5 คน ได้แบบประเมิน TMEC ซึ่งมีจำนวนข้อทั้งหมด 170 ข้อ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณลักษณะทางจิตใจและบุคลิกภาพของบุคลากรทางทหารและนักเรียนทหาร งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้รับการตีพิมพ์เลือกใช้แบบทดสอบที่พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีบุคลิกภาพ และ/หรือคุณลักษณะทางจิตใจพื้นฐานของบุคคลที่ได้รับการยอมรับและสามารถนำไปใช้กับบุคคลได้หลากหลาย เช่น แนวคิด Five-factor model (FFM) หรือ “Big Five” (McCrae & Costa, 1997) และทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck (Eysenck & Eysenck, 1968; Barrett et al., 1998) ซึ่งงานวิจัยพบคุณลักษณะเฉพาะที่มักพบได้ในทหารหรือนักเรียนทหาร

งานวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบรวบรวมเกี่ยวกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพโดยใช้แบบทดสอบ Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) (Costa & McCrae, 1992) ซึ่งพัฒนามาจาก FFM ในกลุ่มนักบินกองทัพอากาศ นักบินพลเรือน และนักเรียนการบิน ประเด็นที่พบตรงกันในทุกงานวิจัยคือ กลุ่มนักบินมีแนวโน้มที่จะมีคะแนนด้าน Neuroticism ซึ่งเกี่ยวข้องกับความกังวลและไม่มั่นคงทางอารมณ์ ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม การมี Neuroticism ต่ำ จึงเกี่ยวข้องกับความนิ่งสงบ ใจเย็น และความสามารถในการเผชิญความเครียดได้ดี ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ TMEC องค์ประกอบด้านความฉลาดทางอารมณ์

มีผลการวิจัยที่พบตรงกับทั้งในกลุ่มข้าราชการทหาร (Schult & Sparfeldt, 2015) และนักบินทหารอากาศ (Costa & McCrae, 1992; Grice, 2006) ว่ากลุ่มนี้มีคะแนนด้าน Agreeableness ต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งอาจอธิบายได้ว่ากลุ่มทหารอาจให้ความสำคัญกับการทำตามภารกิจมากกว่าความสัมพันธ์ รวมถึงมีการวิเคราะห์ในกลุ่มนักบินโจมตี อาจต้องมีความกล้าหาญ กล้าแสดงออก และอาจมีแนวโน้มก้าวร้าว เพื่อความสำเร็จของภารกิจ มากกว่าการยอมตามและโอนอ่อนตามผู้อื่น (Grice, 2006)

การศึกษาในกลุ่มนักเรียนการบินกองทัพอากาศ (Callister et al., 1997) และนักเรียนนายร้อย (Gøtzsche-Astrup et al., 2022) พบลักษณะ Extraversion จาก NEO-PI-R เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่พบได้ในกลุ่มนักเรียนทหารมากกว่ากลุ่มคนทั่วไป โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่านักเรียนการบินมีแนวโน้มที่จะกล้าแสดงออก กระตือรือร้น ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งอาจเป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทางทหารที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับการวิจัยที่ใช้แบบประเมินบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Eysenck โดยพบงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือ The Eysenck Personality Questionnaire ฉบับภาษาจีน ในองค์ประกอบ E (Extraversion/ Introversion) โดยงานวิจัยในกลุ่มบุคลากรทางทหารของจีน (Su & Liu, 2020) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทหารที่มีอายุน้อยกว่า มีแนวโน้มที่จะมีระดับ Extroversion สูงกว่าทหารที่อายุมาก และในการศึกษาในนักเรียนการบินกองทัพอากาศของไต้หวัน (Chang et al., 2018) พบว่ากลุ่มนักบินรบ มีคะแนนด้าน Extraversion ที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับทหารที่ทำงานภาคพื้นซึ่งแบบประเมิน TMEC สามารถนำมาใช้ในการประเมินคุณลักษณะดังกล่าวได้ในส่วนขององค์ประกอบด้านการทำงานเป็นทีม ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ และด้านความฉลาดทางอารมณ์

องค์ประกอบที่สำคัญของ FFM ที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับวิชาชีพทหาร คือด้าน Conscientiousness ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็น ประสิทธิภาพ ระเบียบ การทำตามหน้าที่ ความพยายามมุ่งสู่ความสำเร็จ การมีวินัยในตนเอง และความละเอียดรอบคอบ (Donyavi et al., 2014) ซึ่งมีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับ TMEC ในด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความเข้มแข็งทางจิตใจ แต่จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินลักษณะทางอารมณ์จิตใจและบุคลิกภาพในกลุ่มทหารและนักเรียนในสังกัดทหาร (Chaparro et al., 2020) พบว่า มีผลการวิจัยที่ออกมาหลากหลายและไม่สอดคล้องกันนัก อย่างไรก็ตาม มีหลายงานวิจัยที่พบสอดคล้องกันว่า นักบินทหารมีแนวโน้มที่จะมีคะแนนด้าน Conscientiousness สูงกว่าคนทั่วไป แต่ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ไม่พบความแตกต่าง โดยเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มนักเรียนทหาร โดยงานวิจัยนี้อธิบายว่า Conscientiousness เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและประสบการณ์ชีวิต ตัวอย่างเช่น การควบคุมแรงขับของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย เช่น การคิดก่อนทำ การไม่ทำตามใจตัวเอง การทำตามกฎเกณฑ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น นักเรียนเตรียมทหาร อาจยังอยู่ในวัยที่ทำตามความต้องการตนเอง หุนหันพลันแล่น และทำหายกฎระเบียบ ซึ่งเป็นพัฒนาการตามวัย

งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษาความคาดหวังของครูฝึกทหาร ผู้บังคับบัญชา และหน่วยงานทางทหารระดับประเทศ ซึ่งงานวิจัยพบว่า ความต้องการและความคาดหวังต่อคุณลักษณะของบุคลากรทางทหาร มีลักษณะเฉพาะบางประการที่สำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารและการประสบความสำเร็จในอาชีพทหาร (Collins, 1987; U.S. Marine Corps, 2021) เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ในบริบทไทย มีการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรือ ตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา ในส่วนบัญชาการกองทัพอากาศ (สุรศักดิ์ ประทานวรปัญญา, 2557) พบว่า ผู้บังคับบัญชาทุกระดับส่วนใหญ่มีความต้องการด้านความเป็นผู้นำทางทหาร ความซื่อสัตย์สุจริต และความจงรักภักดี สอดคล้องกับ TMEC ในด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ และการทำงานเป็นทีม

นอกจากคุณลักษณะทางจิตใจและบุคลิกภาพดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว มีงานวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กองทัพต้องการในนักเรียนทหาร (Collins, 1987; Donyavi et al., 2014) ได้แก่ การคิดและความฉลาดในการใช้สติปัญญาในการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการ (need analysis) ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาองค์ประกอบในด้านการคิดวิเคราะห์ รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ TMEC ด้วยเพื่อความครบถ้วนในการนำเครื่องมือไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในกระบวนการคัดเลือก และการพัฒนาบุคลากรทางทหาร

โดยสรุป ผลการศึกษานี้ได้เครื่องมือ TMEC ซึ่งประเมินคุณลักษณะทางจิตใจ 4 ด้าน ได้แก่ การทำงานเป็นทีม (teamwork) ความเข้มแข็งทางจิตใจ (mental toughness) ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) และการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ที่ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ แต่ยงถือได้ว่าอยู่ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาเครื่องมือเท่านั้น ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ไม่ว่าจะเป็น การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ทั้งความแม่นยำและความตรงในมิติอื่น ๆ รวมถึงการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานของเครื่องมือ (norm) ในกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ เป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณลักษณะทางจิตใจของนักเรียนทหาร เป็นการสร้างข้อคำถามขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพทหาร และสอดคล้องกับบริบทไทย บุคลากรผู้เกี่ยวข้องและนักวิชาการที่สนใจ สามารถนำผลการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ หากเครื่องมือนี้มีการพัฒนาคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานแล้ว และอาจขยายผลในกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆ ได้ เนื่องจากคุณลักษณะทางจิตใจจากองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้านนี้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มทหาร แต่ยังสามารถนำไปใช้ประเมินกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นโดยทั่วไป หรือกลุ่มวัยรุ่นเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเปราะบาง กลุ่มเยาวชนผู้กระทำผิด

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากศูนย์ทดสอบบุคคล กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

เอกสารอ้างอิง

- สุรศักดิ์ ประทานวโรปัญญา (2557). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรือ ตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชา ในส่วนบัญชาการกองทัพเรือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา]. หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา.
- Barrett, P. T., Petrides, K. V., & Eysenck, H. J. (1998). The Eysenck Personality Questionnaire: An examination of the factorial similarity of P, E, N, and L across 34 countries. *Personality and Individual Differences*, 25(5), 805–819. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00026-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00026-9)
- Callister, J. D., King, R. E., Retzlaff, P. D., & Marsh, R. W. (1997). *Using the NEO-PI-R to assess the personality of US Air Force pilots*. United States Air Force Armstrong Laboratory.
- Chang, M., Lee, T., & Lung, F. (2018). Personality characteristics of fighter pilots and ground personnel. *Military Psychology*, 30(1), 70–78. <https://doi.org/10.1080/08995605.2017.1420977>
- Chaparro, M. E., Carroll, M., & Malmquist, S. (2020). Personality trends in the pilot population. *Collegiate Aviation Review International*, 38(2).
- Collins, J. M. (1987). *Green berets, SEALs and Spetsnaz*. Pergamon & Brassey's.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five Factor Model (NEO-FFI) professional manual*. Psychological Assessment Resources.
- Donyavi, V., Taghva, A., Azizi, M., Shahmiri, H., Asgharzadeh, M., & Pourmandani, A. (2014). Personality traits of admitted students to an Asian military university compared to their future job requirements. *Journal of Archives in Military Medicine*, 2(3), e21120. <https://doi.org/10.5812/jamm.21120>
- Eysenck, S. B. G., & Eysenck, H. J. (1968). The measurement of psychoticism: A study of factor stability and reliability. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 7(4), 286–294. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1968.tb00571.x>
- Gøtzsche-Astrup, O., Brænder, M., & Holsting, V. S. (2022). Network or hierarchy? Personality profiles of future military leaders. *Nordic Psychology*, 74(3), 183–204. <https://doi.org/10.1080/19012276.2021.1945947>
- Grice, R. L. (2006). *Personality profiles of experienced U.S. army rotary-wing aviators across mission platforms* [Doctoral dissertation, Liberty University]. Liberty University.
- King, R. E. (2014). Personality (and psychopathology) assessment in the selection of pilots. *International Journal of Aviation Psychology*, 24(1), 61–73.
- King, R. E., Barto, E., Ree, M. J., & Teachout, M. S. (2011). *Compilation of pilot personality norms*. Air Force Research Laboratory.
- Maleki, B., Sanei, S., Borhani, H., & Ghavami, A. (2012). Effect of military training on personality traits of military students. *Iranian Journal of Military Medicine*, 13(4), 195–200.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52(5), 509–516. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.5.509>
- Peterson, C., & Seligman, E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford University Press.

- Rawoot, I., Van Heerden, A., & Parker, L. (2017). Operational Forces soldiers' perceptions of attributes and skills for career success. *SA Journal of Industrial Psychology*, 43, Article a1440. <https://doi.org/10.4102/sajip.v43i0.1440>
- Schult, J., & Sparfeldt, J. R. (2015). Compulsory military service and personality development. *German Socio-Economic Panel Study (SOEP)*.
- Su, Q., & Liu, G. (2020). A cross-temporal meta-analysis review of the personality of Chinese military personnel, 1991–2017. *Personality and Mental Health*, 15(2), 124–135. <https://doi.org/10.1002/pmh.1499>
- U.S. Marine Corps. (2021). *Marine Corps Junior Reserve Officers' Training Corps: Leadership education I*.
- Van Dyk, G., & Ditsela, N. (2013). Personality factors explaining career success for soldiers: An analytical review. *Journal of Psychology in Africa*, 23(4), 679–683.